

กรอบมโนทัศน์ เรื่อง การใช้หลักความเมตตาในการสอนดนตรีไทย ของผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร

(A Conceptual Model Of Metta (Loving-Kindness) Engagement In Thai Classical Music Teaching Of Assistant Professor Sangobseuk Thamviharn)

Received:	June	26, 2019
Revised:	September	27, 2019
Accepted:	October	4, 2019

พรปวีณ์ จันทร์ผ่อง (Pompawee Junpong)*

ดเนียญา อุทัยสุข (Dneya Udtaisuk)**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ สร้างกรอบมโนทัศน์เรื่อง เรื่อง การใช้หลักความเมตตาในการสอนดนตรีไทย ของผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ทฤษฎีฐานรากเป็นแนวทางการดำเนินการวิจัย (grounded theory research) โดยมีขั้นตอนในการวิจัยคือ ศึกษาข้อมูลเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยได้ศึกษาข้อมูลด้านอัตชีวประวัติ และแนวคิดการถ่ายทอดดนตรีไทยของผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร ความหมาย ลักษณะ และบทบาทของความเมตตา รูปแบบและวัตถุประสงค์ของการสอนดนตรีไทย และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา(content analysis)สร้างข้อสรุปแบบอุปนัยวิเคราะห์และนำเสนอเป็นกรอบมโนทัศน์

ผลการวิจัยพบว่า กรอบมโนทัศน์เรื่อง เรื่อง การใช้หลักความเมตตาในการสอนดนตรีไทย ของผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร แบ่งได้ 5 ประเด็น ดังนี้ 1) การให้ด้วยหลักจิตวิทยาเชิงบวก ท่านเป็นผู้สร้างบรรยากาศในการเรียนที่ดี เป็นผู้ที่มีการมีอารมณ์ขัน ให้ความรัก กำลังใจ และข้อคิดต่อศิษย์ 2) การให้ด้วยหลักความเข้าใจในความแตกต่างของผู้เรียน ใช้การวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล มีความยืดหยุ่นในการสอน 3) การให้ความรู้ที่ถูกต้อง โดยมีความอดทน ใจเย็น ตรงต่อเวลา และมีความรับผิดชอบในหน้าที่การสอนของตนเองอย่างสูง 4) การให้ความรู้ที่ครบถ้วน โดยสามารถสอนได้ทุกเวลา จนได้รับการขนานนามว่า “ตู้พจนานุกรมเพลงไทยเคลื่อนที่” และ 5) การให้ประสบการณ์ตรง โดยให้คำปรึกษา มอบโอกาสและประสบการณ์ทางดนตรีที่ดีและหลากหลายให้กับศิษย์

คำสำคัญ : ความเมตตา, สงบศึก ธรรมวิหาร, การสอนดนตรีไทย

* นางสาวพรปวีณ์ จันทร์ผ่อง นิสิตระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Miss Pompawee Junpong, Master of Education, Music Education, Chulalongkorn University.

,kwan_ppw@hotmail.com, 089-5521110

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดเนียญา อุทัยสุข ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Assistant Professor Dr. Dneya Udtaisuk, Division of Music Education, Chulalongkorn University. ,

u.dneya@chula.ac.th, 089-6906433

Abstract

The purpose of this research was to: create a conceptual model of *Metta (Loving-kindness)* in Thai classical music teaching of Assistant Professor Sangobseuk Thamviharn. This qualitative research applied grounded theory research methodology; reviewing literature was reviewed in many areas to map the conceptual framework. The literature data includes autobiographical information, his style and objectives in the transmission of Thai classical music. Moreover, resources related with the meaning, characteristics and roles of *Metta (Loving-kindness)* were reviewed. The data was gathered through in-depth interview and participative observation. The content was analyzed through inductive method, then synthesized as a conceptual model.

The research result indicated that: a conceptual model of *Metta (Loving-kindness)* engagement in Thai classical music teaching and transmission of Assistant Professor Sangobseuk Thamviharn can be divided in to five aspects. 1) Kindness with positive psychology mind, where he infused and learning atmosphere with his sense of humor along with his love and support. 2) Kindness with understanding the individual differences; where he adapted his lessons to fit well with each different learners. 3) Kindness to provide valid and reliable subject matters, where he dedicated his time and effort with high commitment. 4) Kindness to provide resourceful subject matters, where he was willing to give all knowledge, he had collected, to his students at any time needed. As a result, he was name “The moving encyclopedia of Thai classical music” 5) The kindness to provide real life music experiences, where he gave not only advise but also opportunities in variety as well as in quality.

Keywords: *Metta (Loving kindness)*, Sangobseuk Thamviharn, Thai classical music teaching

บทนำ

ในปัจจุบัน ประเทศไทยต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงด้านสังคม และก้าวกระโดดของเทคโนโลยีที่นำไปสู่การเป็นสังคมดิจิทัล ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรมของเยาวชนและคนในสังคม การให้คุณค่าและความนิยมกับความสนุกสนานและความบันเทิง การละเลยเรื่องระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ ขาดความเคารพเกรงใจต่อผู้อาวุโสกว่า ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้มีการระบุแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ซึ่งถือเป็นแผนแม่บทหลักในการพัฒนาประเทศที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นกฎหมายบังคับใช้โดยมีหลักการสำคัญคือ มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรม โดยได้ตระหนักถึงความสำคัญ คือ “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม”

“ครู” เป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาคอนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากครู คือ ผู้ที่ให้ความรู้และอบรมสั่งสอนให้ลูกศิษย์เป็นบุคคลที่มีความสามารถ และมีคุณธรรมควบคู่กันไป โดยให้ทั้งความรู้และให้แนวทางที่จะประพฤติตนเป็นคนดีมีคุณค่าแก่สังคมด้วย บทบาทหน้าที่สำคัญของครูอย่างยิ่งคือการสร้างคนดีเพื่อพัฒนาประเทศชาติ (ผกา สัตยธรรม, 2544) ทั้งบริบทด้านการปลูกฝังทางวิชาการ และการเป็นต้นแบบด้านคุณธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้แนวทางประพฤติตนแก่ศิษย์ ในวัฒนธรรมธรรมของไทยยังคงให้ความสำคัญกับการประพฤติตนเป็นต้นแบบ (Model) ด้านคุณธรรม ความดี มากกว่าการพร่ำสอนโดยไม่ต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานแก่คณะครูโรงเรียนวังไกลกังวล เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2524 ที่ว่า

“...ในส่วนครูนั้น ก็จำเป็นที่ต้องทำตัวให้ดี เป็นที่เคารพรักใคร่ และเชื่อถือได้สนิทใจ ข้อหนึ่งจะต้องฝึกฝนตนเองให้แตกฉานและแม่นยำ ชำนาญ ทั้งในด้านความรู้และวิธีสอน เพื่อสามารถสั่งสอนได้อย่างแจ่มกระจ่างและถูกต้องสมบูรณ์ อีกข้อหนึ่งจะต้องฝึกหัดจิตใจของตนเองให้เข้มแข็งหนักแน่น สุจริต ซื่อตรง ประกอบด้วยเมตตากรุณา ความสุภาพ อ่อนโยน จะได้นำศิษย์ให้มองเห็น ซึ่งและประทับใจในความสามารถและความดีของครูแล้วกำหนดจดจำเป็นแบบฉบับ การให้การศึกษาก็จะบรรลุผลครบถ้วนตามจุดประสงค์...”

จากในข้างต้น แสดงให้เห็นถึงว่า ครูจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญในสิ่งที่จะสอนอย่างกระจ่าง อีกทั้งยังต้องเป็นผู้มีความเมตตากรุณาให้แก่ศิษย์ “ความเมตตา” จึงเป็นคุณธรรมสำคัญ ที่ใช้ยึดถือในการประกอบกิจกรรมทั้งปวง รวมทั้งการดำรงชีวิตในสังคม ช่วยให้ทำกิจการงานต่าง ๆ สำเร็จได้อย่างง่ายดาย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการใช้เป็นแนวทางให้ผู้ที่เป็นครูได้ยึดถือปฏิบัติในการสอนให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความรู้และมีคุณธรรมที่ดียิ่ง

ความเมตตา เป็นหลักธรรมที่ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล มีผู้ให้ความหมายของความเมตตาเอาไว้หลายท่าน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยสรุปแล้ว เมตตา คือ ความคิดปรารถนาจะให้เขาเป็นสุข มีไมตรี ความรัก ความปรารถนาดี ความเห็นอกเห็นใจ ความเข้าใจดีต่อกัน ความใฝ่ใจ หรือต้องการสร้างเสริมประโยชน์สุขให้แก่เพื่อนมนุษย์ โดยที่อาณาภาของความเมตตานั้นยังส่งผลทั้งต่อตนเอง ต่อบุคคลรอบข้าง รวมถึงต่อสังคม ประเทศชาติด้วยด้วย ดังจะขอยกตัวอย่างการนิยามของความเมตตา จากท่านพุทธทาสภิกขุ ที่ว่า

“...ถ้าเห็นแก่ตัว เมตตากรุณาใครไม่ได้ มันต้องมีสติปัญญาขนาดที่รู้ว่า ชีวิตทุกชีวิตเป็นชีวิตเดียวกัน แล้วรักกันในฐานะที่มีหัวใจเดียวกัน เมตตาอยู่ในเนื้อในตัวเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์โดยไม่ต้องเจตนากระทำ โดยไม่ต้องตั้งใจว่าจะเมตตา มันก็เมตตา แล้วก็เมตตาจริง ๆ ด้วย เมตตา กว้างขวาง มันช่วยเหลือคนอื่น ขนาดที่ว่าเอาชีวิตให้ไปด้วยเลยก็ได้...”

(พุทธทาสภิกขุ, 2534)

จากข้อความดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ความเมตตาจัดเป็นธรรมพื้นฐานของใจขั้นแรก ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งทำให้มองกันในแง่ดี หวังดีต่อกัน พร้อมทั้งจะรับฟัง และเจรจากันด้วยเหตุด้วยผล ไม่ยึดเอาความเห็นแก่ตัว มือคด คือ ความโกรธ ความเกลียดเป็นต้นตั้ง โดยแสดงออกได้ 3 ทาง คือ แสดงด้วยกาย แสดงด้วยวาจา และแสดงด้วยใจ ผู้ที่ได้รับความเมตตานั้น ก็มีความยินดี เป็นที่ปลื้มใจแก่ทั้งสองฝ่ายทั้งผู้ให้และผู้รับ โดยทางกายสามารถให้ได้ด้วยการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อ เสียสละสิ่งของ ให้กำลังใจ ให้ความเอ็นดู ปรารถนาดี ให้การพุ่มเท และอุทิศตน รวมถึงไม่ใช้อารมณ์รังแกผู้อื่น ทางวาจา คือให้คำแนะนำ และให้กำลังใจ ไม่พูดด้วยความเกรี้ยวกราด ทางใจ คือ ให้ความเข้าใจ เห็นใจ ให้อภัยและปล่อยวาง รวมถึงไม่คิดร้ายใส่ความผู้อื่น

หากขาดความเมตตาย่อมก่อให้เกิดผลเสียตามมาในหลายด้าน สังคมไร้ความรัก ความจริงใจ เกิดการแบ่งแยกกันในสังคม ความเมตตาเช่นนี้จึงมีค่า “ค่าจุนโลก” มีแต่ทำให้ชีวิตทั้งปวงเจริญงอกงาม เมตตาธรรมจึงนำพา “สันติสุข” ต่อตนเองและชาวโลก (พระวรศักดิ์ วรรธโม, 2525) และความเมตตายังสามารถปรับใช้ในเชิงจิตวิทยาแนวพุทธซึ่งส่งผลโดยตรงในการเพิ่มพูนสันติภาวะให้กับผู้ที่ได้รับความเมตตาได้อย่างดีอีกด้วย (ดลดาว ปุรณานนท์, 2551) ซึ่งความเมตตา นี้ อาจหมายถึงว่าครุมีความมุ่งหวังให้ศิษย์นั้นประสบแต่ความสันติสุข ไม่นิ่งดูตายต่อปัญหาของศิษย์ สอดส่องดูแล แม้จะว่ากล่าวเตือนก็ทำด้วยความรักและเมตตา รวมถึงยังต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับศิษย์ได้ยึดถือเป็นแบบอย่างได้

การที่ผู้เรียนจะเรียนได้ดีต้องเกิดจากความเชื่อความศรัทธา ความสนใจ รวมถึงการเห็นความสำคัญของสาระเนื้อหา ผู้เรียนจะเกิดฉันทะในการเรียนหากรู้สึกได้ว่าครุมีความเป็นกัลยาณมิตร เป็นผู้ที่สามารถไว้วางใจ ให้การนับถือและปรึกษาได้ โดยที่ความเมตตาจะเป็นส่วนเสริมสร้างความสมดุลระหว่างความรู้ คือวิชา และความรัก คือ ความกรุณา และยังเป็นพลังหนุนให้รู้จักพัฒนาตนเองเพื่อให้พร้อมที่จะพัฒนาผู้อื่นด้วย (จำเจริญรัตน์ จิตต์จิรจรรย์, 2557)

ในบริบทการเรียนการสอนดนตรีไทย มีระบบแบบแผนอันดั่งงามที่ใช้อยู่ปฏิบัติกันมาช้านานตั้งแต่สมัยโบราณ คือ การจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย แบบ “ มุขปาฐะ (oral Culture)” ซึ่งเป็นรูปแบบในการถ่ายทอดและยังคงเป็นรูปแบบเดียวที่ยึดถือใช้สำหรับการเรียนการสอน หากคำนึงถึงประเพณีปฏิบัติอันสืบเนื่องจากการสอนผ่านระบบ บ้าน วัด วัง (พูนพิศ อมาตยกุล, 2529) จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์นั้นมีความใกล้ชิดกันอย่างมาก ส่วนผู้เป็นศิษย์จะต้องไปทำการฝากตัวเป็นศิษย์ที่บ้านของครู ไปพักอาศัยรวมถึงคอยดูแลปรนนิบัติตลอดระยะเวลาที่เรียนดนตรีด้วย ในส่วนของครูเป็นผู้ให้ความรู้ ความเอื้ออาทร ดูแลทั้งเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ การอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้กับศิษย์ ซึ่งต้องอาศัยหลักความมีเมตตา ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางดนตรี รวมถึงปลูกฝังความเป็นนักดนตรีที่ดีให้กับศิษย์ มีความปรารถนาดีและมองว่าศิษย์นั้นเสมือนคนในครอบครัวตนเอง โดยมีได้คิดค่าตอบแทนแต่อย่างใด ทั้งตัวครูผู้สอนปฏิบัติตนเป็นต้นแบบที่ดีให้ศิษย์เห็นเป็นที่ประจักษ์

ในปัจจุบันการสอนดนตรีไทยในหลายบริบท ได้ปรับเปลี่ยนจากการเรียนการสอนนอกระบบ และการเรียนการสอนตามอรัยาศัย มาสู่การเรียนการสอนในระบบ ทำให้รูปแบบการอุปถัมภ์ระหว่างครูกับศิษย์นั้นเลื่อนรางไป เปลี่ยนเป็นการปฏิบัติการสอนในหน้าที่ตามกรอบรายวิชาและจำนวนคาบที่ระบุในหลักสูตร ทำให้ความพิถีพิถันในการอบรมบ่มนิสัยถูกจำกัดด้วยเวลาและสถานที่ ถึงกระนั้นก็ตาม ความมีเมตตาให้กับศิษย์ มีความเอาใจใส่ ทุ่มเทแรงกายแรงใจให้กับศิษย์อย่างไม่ย่อท้อ ให้คำแนะนำ และการช่วยเหลือศิษย์ทั้งในเวลาและนอกเวลาสอน พร้อมทั้งให้การอบรมสั่งสอนมารยาท และพฤติกรรมอันดีงามให้ศิษย์พึงมีและเป็นคนดีในสังคม ควบคู่กับการปลูกฝังความเป็นครูดนตรีไทยที่ดีทั้งด้านบุคลิกภาพ องค์ความรู้ทางดนตรีไทย และคุณธรรมจริยธรรมของความเป็นครูที่ดี ผ่านการประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถส่งผลต่อการรับรู้ความเป็นตัวตนของศิษย์ทั้งในระยะสั้น (ในห้องเรียน) ระยะยาว (นอกห้องเรียน) ทั้งทางตรงและทางอ้อม จนทำให้ศิษย์รับรู้ได้ถึงความปรารถนาดีที่มีให้ จนเกิดความเคารพ ศรัทธา และเกิดแรงบันดาลใจ ยังคงเป็นวิธีการอบรมบ่มนิสัยที่ทรงคุณค่าทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม และการถ่ายทอดความรู้ ความคิด และการผลิตคนมีคุณภาพ สมควรแก่การรักษาไว้ให้อยู่คู่วัฒนธรรมไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร เป็นครูดนตรีไทยที่เป็นอย่างที่ดีในการถ่ายทอดดนตรีไทยที่ได้รับการยอมรับในวงการดนตรีไทยว่าเป็นผู้ที่ถึงพร้อมด้วยวิญญู และคุณวิญญู ทั้งยังเป็นต้นแบบที่ดีในการถ่ายทอดดนตรีไทยและปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้อง ดั่งงาม ทั้งยังมีความรัก และเมตตาให้กับศิษย์ทุกคนเด่นชัดมาตลอดระยะเวลาการเรียนการสอนดนตรีไทยกว่า 40 ปี อีกทั้งยังเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านองค์ความรู้ดนตรีไทยอย่างถ่องแท้ ท่านเป็นผู้ที่อนุรักษ์ สืบทอดดนตรีไทยตามขนบแบบแผนโบราณอย่างดียิ่ง ไม่ผิดเพี้ยน และด้วยประสบการณ์การเรียนดนตรีไทยที่สั่งสมมาตั้งแต่เยาว์วัยจากทั้งครอบครัว และกับบรมครูทางด้านดนตรีไทยที่เป็นแบบแผนดั้งเดิม ณ กรมมหรสพ เช่น ครูหลวงบำรุงจิตรเจริญ (ฐป สาดนวิสัย) ขุนบรรจงทุมเลิศ (ปลั่ง ประสานศัพท์) ครูมนตรี ตราโมท ครูสอน วงฆ้อง ฯลฯ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำของสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการสอนวิชาทักษะดนตรีไทย และวิชาการรวมวง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 มาจนถึงปัจจุบัน จึงเป็นครูดนตรีไทยที่มีลูกศิษย์เป็นจำนวนมาก เป็นผู้

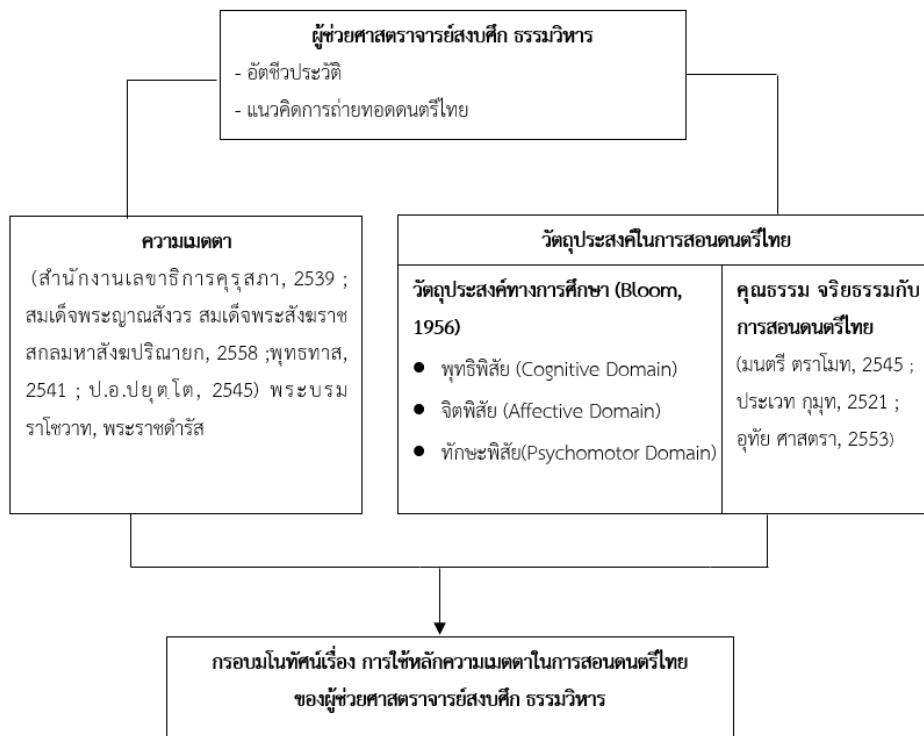
ผลิตบัณฑิตครูศาสตร์ดนตรีศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งลูกศิษย์เหล่านั้นยังประสบความสำเร็จในการประกอบกิจการงานที่เจริญก้าวหน้าจนถึงทุกวันนี้

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงแรงบันดาลใจ และซาบซึ้งในความมีเมตตาในการสอนและอบรมบ่มนิสัยของผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร เป็นอย่างมาก จึงต้องการที่จะศึกษา สืบค้น และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร และสัมภาษณ์กลุ่มครอบครัว ผู้ร่วมงาน และลูกศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดโดยตรง อีกทั้งจากประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ได้ศึกษาเล่าเรียนกับผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร มาเป็นระยะเวลา 7 ปี เพื่อรวบรวม อธิบาย และนำเสนอกรอบมโนทัศน์การใช้หลักความเมตตาในการสอนดนตรีไทย ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร เพื่อเป็น ต้นแบบแนวทางการเป็นครูดนตรีไทยที่ดี ให้ครูดนตรีไทย และครูในบริบทสังคมไทยปัจจุบัน ได้ยึดถือและนำไปประยุกต์ปฏิบัติใช้สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อสร้างกรอบมโนทัศน์เรื่อง การใช้หลักความเมตตาในการสอนดนตรีไทย ของผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลด้านอัตชีวประวัติ และแนวคิดการถ่ายทอดดนตรีไทยของผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร ความหมาย ลักษณะ และบทบาทของความเมตตา รูปแบบและวัตถุประสงค์ของการสอนดนตรีไทย โดย เอกสาร ทฤษฎี แนวคิด หลักการ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็น 3 กลุ่มได้แก่ 1) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) โดยเป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร 2) กลุ่มครอบครัวและผู้ร่วมงาน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ต้องเป็นบุคคลในครอบครัว ผู้ที่มีความใกล้ชิดสนิทสนม หรือบุคคลผู้ที่มีการทำงานร่วมกันหรือมีการติดต่อกับผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร ทั้งในอดีตและปัจจุบัน 3) กลุ่มลูกศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้โดยตรง โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ต้องเป็นลูกศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านดนตรีไทยโดยตรงกับผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร มาไม่ต่ำกว่า 5 ปี โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มครอบครัวและผู้ร่วมงาน และกลุ่มลูกศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดโดยตรงจากผู้วิจัย ใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ร่วมกับการคัดเลือกจากการได้รับการแนะนำต่อ ๆ กันไป จากบุคคลในกลุ่มลูกศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดโดยตรงจากผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร ที่มีประสบการณ์คล้ายคลึงกัน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ซึ่งใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 แบบ อันได้แก่ 1) แบบสังเกต ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) ในการสังเกตการณ์การจัดการเรียนการสอนของผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร และ 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) ให้ได้ข้อมูลมากเพียงพอและมีประสิทธิภาพ และผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยวิเคราะห์จากการจดบันทึกภาคสนาม (fieldnotes) ซึ่งเป็นข้อมูลที่บันทึกจากการที่ได้สังเกตการณ์การจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ของผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร และวิเคราะห์จากแบบสัมภาษณ์ ใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งสามกลุ่ม (สุภางค์ จันทวานิช, 2561)

งานวิจัยครั้งนี้ยังเป็นการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล (grounded theory research) โดยเริ่มจากการดำเนินการแบบ วิธีอุปนัย (inductive approach) อย่างค่อนข้างเคร่งครัด ข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เจาะจงเลือก แล้วนำมาวิเคราะห์เป็นข้อสรุปหรืออธิบายเชิงทฤษฎีจากข้อมูลนั้น (from the particular to the general) ซึ่งจะเน้นการตีความข้อมูลออกมาในเชิงแนวคิดทฤษฎี จากความเป็นนามธรรมให้อยู่ในรูปแบบของมโนทัศน์ ที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ต่าง ๆ โดยที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล จนกระทั่งชุดข้อมูลที่ได้มานั้นถึงจุดอิ่มตัว (saturation) แล้วจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการกำหนดรหัส (coding) เพื่อจำแนกข้อมูล แล้วนำเสนอข้อสรุปเป็นภาพจำลองความคิด (conceptual model) สำหรับใช้ในการสรุปและอธิบายผล (ชาย โพธิ์สิตา, 2550)

ผลการวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร ใช้หลักความเมตตาในการสอนดนตรีไทย พร้อมทั้งอบรมบ่มนิสัยให้ลูกศิษย์เป็นผู้ที่มีทั้งความรู้และเป็นคนดี เป็นครูดนตรีไทยที่ดีในสังคม ผ่านการวางตน และการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้ศิษย์ได้สังเกต ซึมซับ และยึดถือเป็นแบบอย่างมาตลอดช่วงชีวิตในการเป็นนักดนตรี และข้าราชการกรมศิลปากร มาจนถึงการดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อันเป็นที่ประจักษ์จากผลการผลิตบัณฑิตครูดนตรีที่มีประสิทธิภาพ ออกสู่สังคมไทยมาแล้วกว่า 40 รุ่น

ความเมตตาในการสอน ของผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร

1) การให้ด้วยหลักจิตวิทยาเชิงบวก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร เป็นผู้สร้างบรรยากาศในการเรียนให้มีความสุขเสมอ ๆ ด้วยบุคลิกภาพเป็นผู้ที่มีอารมณ์ขัน ยิ้มแย้มแจ่มใสตลอดทุกช่วงเวลา ทำให้ผู้เรียนมีความสุขทุกครั้งที่ได้เข้าเรียนในรายวิชาของผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร เกิดความรักดนตรี พร้อมทั้งยังเป็นการสร้างแรงจูงใจ และการเป็นกำลังใจที่ดีในการเรียนให้แก่ศิษย์ตลอดช่วงเวลาที่จัดการเรียนการสอน และจากการที่ได้สัมภาษณ์แนวคิด ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร ได้กล่าวไว้ว่า

“ถ้าเจอเด็กที่แสบมาก ๆ ในช่วงแรกเราอมเขาก่อน เหมือนยูดองใจ เวลาเขาโถมเข้ามาเราถอยก่อน แต่พอเข้าข้างได้ปุ๊บล้อคเลย เขาเข้ามาหาเราเราถอย พอเข้าแยเราค่อยบุกเข้าไป แล้วก็ใช้วิธีพูดนะ มันมีวิธีพูดอยู่ เราไม่ได้ว่าเขาโดยตรงหรอก ใช้การยกตัวอย่าง ต้องพูดให้เขารู้สึกว่าไม่ได้กระทบเขา แต่ทำให้เขาคิดตามไปได้”

(สงบศึก ธรรมวิหาร, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2562)

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ลูกศิษย์จำนวนมาก มักให้ความเคารพ เป็นกันเอง ได้รับความอบอุ่น มีความสนิทใจ และกล่าวถึงว่า “ป้า” อันมีความหมายเปรียบเสมือนคุณพ่อผู้ใจดี โดยจากสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“แก็ให้ความสนิทสนมกับนิสิตนะ ไม่เหมือนกับครูผู้ใหญ่ที่จะต้องเกรงตลอดเวลา แต่แก็ให้ความคุ้นเคย คุยเล่น หัวเราะ มันทำให้เรารู้สึกอุ่นใจเวลาเรียน ไม่เกิดความเกร็ง ตรงไหนไม่เข้าใจเราเลยกล้าถาม กล้าใกล้ชิดกับครู และเข้าถึงองค์ความรู้ของครูจริง ๆ สนุกนะเรียนกับแก็ ทำให้เราไม่อยากโดด ไม่อยากขาดในวิชานี้ด้วย”

(สุทธิพงษ์ นนธ์ธนารักษา, สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2562)

“ทุกครั้งที่เรียนวิชาทักษะกับครู ไม่เคยรู้สึกที่ตัวเองเป็นอากาศธาตุเลย ไม่เคยรู้สึกเหมือนถูกทอดทิ้ง เพราะว่าครูสนใจ และพยายามอยากให้เราดีได้ คือเรารู้สึกได้เลยว่าครูเขาพยายามดีและช่วยเราอย่างเต็มที่”

(เสาวภาคย์ อุดมวิชัยวัฒน์, สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2562)

นอกจากการสร้างบรรยากาศในการเรียนดนตรีไทยที่ดีให้กับลูกศิษย์ในทุกครั้งแล้วผู้ช่วยศาสตราจารย์ สงบศึก ธรรมวิหาร ยังให้ความสนิทสนม ใกล้ชิด กับเหล่าบรรดาลูกศิษย์ ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่รับฟังความคิดเห็น บุคคลรอบข้างได้ทุกเรื่อง เป็นผู้ฟังที่ดีในทุกสถานการณ์ เมื่อลูกศิษย์หรือบุคคลรอบข้างมีปัญหา สามารถเข้ามาปรึกษาพูดคุยได้ โดยเป็นผู้ให้ความรัก และความหวังดีกับลูกศิษย์โดยไม่แบ่งแยกว่าศิษย์นั้นจะมีพื้นฐานทางดนตรี ไทยหรือสากล หรือมีความลำเอียงรักและเอ็นดูคนใดคนหนึ่งมากกว่า ทำให้ลูกศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ ความรู้นั้นมีความรู้สึกซาบซึ้ง รู้สึกได้รับความรัก อย่างกลมเกลียว โดยที่ไม่รู้สึกว่าจะถูกแบ่งแยก หรือแตกต่างจาก ผู้อื่น ดังเห็นได้จากผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ดังนี้

“ครูเข้าได้กับทุกวัยนะ ครูได้ทุกเรื่อง เป็นผู้ฟังที่ดีมาก คือใครจะพูดยังไง ใครจะว่าอะไรก็ยิ้ม อย่างเดียว ไม่ตอบโต้ ไม่ไปผสมโรงหรืออะไรด้วยเลย”

(ศศิรัตน์ บรรยายกิจ, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2562)

“ประทับใจความเป็นกันเองของป้า เวลาไปบ้านก็เลี้ยงดูลูกศิษย์ ดูแลเรื่องอาหารให้ลูกศิษย์ กิน ป้าจะรักลูกศิษย์ทุกคนเท่า ๆ กันเหมือนกันหมด ไม่ได้แบ่งด้วยว่าไทยหรือสากล มันเลยทำให้สนิททุกคนรักและเคารพรักป้าเหมือนกัน”

(ถาวร หวานชะเอม, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2562)

“แม้ว่าเราจบมานานแล้วป้าแกก็ยังจำได้ แกก็ยัง จำลูกศิษย์ได้ คือให้ความรู้สึกที่ใส่ใจดี หรือถ้าเรามีปัญหาอะไร เราเข้าไปคุยกับแกก็ได้ ไม่ได้แบ่งไทยสากล เหมือนกันหมด ให้ความ สนิทเท่า ๆ กัน อย่างวันไหว้ครูนี้จะซัด เพราะไม่ว่าไทยสากลเข้าไปไหว้แก แกก็จะยิ้มแย้ม คุยกับทุกคนตั้งแต่ไหนแต่ไรแล้ว”

(ดวงกมล บางขวด, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2562)

เมื่อต้องบรม ตักเตือนศิษย์เพื่อเป็นแนวทางทั้งในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการดนตรีไทย และการปฏิบัติ ตน ท่านมีเอกลักษณ์สำคัญอีกประการคือการใช้คำคมฝากให้คิด แทนการว่ากล่าวตักเตือน หรือการลงโทษ รุนแรง โดยมีรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“ป้าคือจะติใครคือจะพูดให้คิด มีรุ่นน้องคนหนึ่งที่ตอนนั้นไปงานกัน ป้าหอบไป แล้วรุ่นน้องคน นี้ก็ตีฆ้องแบบตีเล่นกัน ป้าเขาก็บอกว่า โทเก่งจัง ฝีมืออย่างกับทางอึ้ง ใจรุ่นน้องคนนี้ก็บอก ขอบคุณครับ แล้วต่อมาเขาก็คงสงสัยว่าทางอึ้งมันเป็นอย่างไง ก็เลยมานั่งคุยกัน สรุปแล้วคือ อึ้ง มันมีทางที่ไหนเล่า เนี่ยป้าเขาจะชอบว่าเปรย ๆ ประมาณนี้”

(ณรงค์ศักดิ์ แยมสุวรรณ, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2562)

“ไม่เคยได้ยินคำอะไรที่ป่าจะทำให้เรารู้สึกไม่ดี มีแต่ป่าบอกว่า ชาตินี้อะยากไปคิดแข่งกับใคร
ถ้าทราบแต่ที่ยังไม่ชนะตัวเอง มันเลยมีแรงฮึดขึ้นมาว่า ที่จริงแล้วเราท้อไปเพราะเราไป
เปรียบเทียบกับคนอื่น เลยคิดว่าเราลืมนองตัวเราไป ถ้าเราชนะใจตัวเองได้น่าจะดีกว่า”

(ชัชวาลย์ วทสจ.จิต, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2562)

การเป็นครูที่ให้ความรัก ให้กำลังใจ และสร้างบรรยากาศในการเรียนที่ดีทั้งในและนอกห้องเรียน รวมถึงการปฏิบัติตนให้ดูเป็นตัวอย่าง และการอบรมลูกศิษย์ผ่านข้อคิดคำสอน โดยไม่ใช้อำนาจกับกิริยาเกรี้ยวกราด ในทางตรงกันข้าม ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร ใช้การเสริมแรงทางบวกแก่ผู้เรียน เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ศิษย์ได้รับรู้ถึงความเมตตาในการสอน รวมไปถึงส่งผลให้มีทัศนคติที่ดีทั้งต่อตัวครู ต่อวิชาดนตรี และมีความสุขในการเรียนและการใช้ชีวิตตลอดระยะเวลาที่ได้ใกล้ชิดกับผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร โดยให้การเคารพนับถือ เป็นบรมครูและเป็นเหมือนพ่อที่คอยให้การชี้แนะ ช่วยเหลือในทุกสถานการณ์ จนเหล่าบรรดาลูกศิษย์เรียกกันว่า “ป่า” มาจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน

2) การให้ด้วยหลักความเข้าใจในความแตกต่างของผู้เรียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร ให้ความสำคัญกับผู้เรียนทุกคนตลอดช่วงเวลาทั้งในและนอกเวลาสอน ใช้การวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ไม่ละทิ้งผู้เรียนที่มีความสามารถไม่เทียบเท่าเพื่อนในชั้นเรียน มีการปรับความยากง่ายของเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละบุคคล และการประเมินผลที่มีความยืดหยุ่น นอกเหนือจากตามเกณฑ์การให้ที่ได้ระบุไว้ในหลักสูตร หรือประมวลรายวิชาแล้ว มีการปรับใช้ร่วมกับการประเมินพัฒนาการของผู้เรียน กรณีที่ผู้เรียนมีศักยภาพหรือทักษะปฏิบัติดนตรีไทยที่ค่อนข้างอ่อนเมื่อแรกเข้า หากตลอดระยะเวลาในการเรียนการสอนมีความก้าวหน้ามากขึ้น แสดงให้เห็นชัด และมีพฤติกรรมที่เหมาะสม ก็จะพิจารณาให้ได้คะแนนที่ดีได้เช่นเดียวกัน จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มผู้ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้โดยตรงจากผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร ดังต่อไปนี้

“มันมีคะแนนหลายอย่าง คะแนนพัฒนาการ ตอนเรียนมันก็ต้องมีก้าวหน้า สมอง
คนเราไม่เท่ากัน คนนี้เรียนไปเรื่อย ๆ แต่ได้แค่นี้พอ ๆ แล้วเขาก็มีพัฒนาการ ก็มีสิทธิ์ที่จะได้
เกรดสูง ๆ เหมือนกัน ถ้าเก่ง ๆ มาอยู่ในเกรดที่เขาควรจะได้ก็ต้องให้เขาไป แต่ถ้าคนหนึ่งอ่อน
มาเลย แต่เขาพัฒนาได้มากขึ้น ก็มีสิทธิ์ได้เกรดดี ๆ เพราะเขาก้าวหน้าให้เราเห็น”

(สงบศึก ธรรมวิหาร, สัมภาษณ์, 24 เมษายน 2562)

และจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

“เพลงเดี่ยวที่ได้นี้จะไม่เหมือนกันนะ เพราะฝีมือแตกต่างกัน วิธีการสอนของป่านี้จะ
แยกเป็นระดับ ๆ ไปเลย ใครเก่งมากก็สอนตามนั้น อย่างที่ต่อเพลงเดี่ยวระนาดม้ารำ บางลูกที่
ยังตีไม่ได้ป่าก็จะหยุดไว้ก่อน แล้วก็บอกอันนี้ไปซ่อมใหม่ อันนี้พูดถึงความเข้มงวดนะ ก็จะ
จริงจังหน่อย แต่กับเพื่อนบางที่ป่าก็จะบอกว่า ตีไม่ได้เทรอ ตีไม่ได้เปลี่ยนใหม่ ปรับใหม่ เอา
เท่าที่มือเราทำได้ คือเปลี่ยนเดี๋ยวนั้นเลย โดยที่ดูจากพฤติกรรมของเด็ก”

(ลัดดา จักษา, สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2562)

“พี่คิดว่าป้าวิเคราะห์ความสามารถของผู้เรียน คือป้าดูว่าผู้เรียนแต่ละคนนี้มีความสามารถในการรับรู้ หรือมีพื้นฐานมาแค่ไหนก่อน จะต่อเพลงให้มีความเหมาะกับเด็กแต่ละคนก็ไม่เหมือนกันนะ ป้าจะใช้วิธีว่าคนนี้ต้องสอนแบบนี้ คนนี้สอนอีกแบบหนึ่ง พี่ว่าตรงนี้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ การให้คะแนนของป้าคือฝีมือไม่ค่อยสนใจ แต่จะดูความรับผิดชอบ พฤติกรรม มาตรงเวลา เกรดให้ตามนั้น”

(นวลจันทร์ ศุภพัฒน์, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2562)

“เราเป็นคนเดียวในรุ่นที่ต่อเพลงช้ากว่าคน แต่เราเห็นนะว่าป้าคอยสังเกตเราอยู่ตลอดว่าเราจะแก้ไขปัญหายังไง เราก็นั่งไปตรงไหนได้ก็ดี ตรงไหนไม่ได้ก็หยุด ป้าเมตตาขึ้นขนาดที่ว่าจากปกติที่ป้าจะติจากระนาดของป้า เดินมาเคาะลูกให้เรา เพราะว่าเราต่อไม่ทันเพื่อน หลากไม่เจอ ป้าลุกออกมาต่อให้เลย ไม่เคยทิ้งเรา”

(ชัชวาลย์ วกสุตจิต, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2562)

“ป้าเขารอเรา จนกว่าเราจะดีได้ ป้าเขาใจเย็นมาก จากประสบการณ์ที่ได้เรียนกับป้ามา การให้คะแนนก็ทำให้เห็นเลยว่า ไม่ได้ให้คะแนนจากความเก่งอย่างเดียว ให้จากความขยัน ความตั้งใจด้วย คือสามารถปรับเปลี่ยนเกณฑ์ให้เหมาะสมกับเด็กได้ ไม่ยึดติด คนอ่อน ๆ มา แต่ขยันและตั้งใจมากก็ยังคงเกรดที่ดี บางคนเก่งมาก ไม่ผิดพลาดเลยก็ได้ A เหมือนกัน แกละเอี้ยดอ่อน เพราะจะจดตลอด รู้หมดว่าใครเป็นอย่างไรในห้องเรียน”

(เสาวภาคย์ อุดมวิชัยวัฒน์, สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2562)

การที่ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร เข้าใจถึงความแตกต่างในการรับรู้ของผู้เรียนแต่ละบุคคล แล้วปรับใช้การเรียนการสอนให้เหมาะสมตามศักยภาพของผู้เรียน มีผลทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึกรู้ว่าตนเองนั้นถูกทอดทิ้ง เกิดแรงบันดาลใจและความมุ่งมั่นพยายาม รู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และพร้อมที่จะเรียน และหากในขณะเดียวกัน การคัดเลือกเนื้อหา และบทเพลงที่จะให้ในแต่ละบุคคลยังทำให้ผู้เรียนที่มีความชำนาญอยู่แล้วได้เติมเต็มในส่วนที่ตนเองยังขาด ที่สำคัญคือการได้รับองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับตนเองเพื่อใช้ในการประกอบวิชาชีพครูดนตรีไทยในอนาคต และความกลมเกลียวสามัคคี การช่วยเหลือซึ่งกันและกันของผู้เรียนที่มีความสามารถไม่เท่ากันอีกด้วย

3) การให้ความรู้ที่ถูกต้อง

จากการสัมภาษณ์ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร ในเรื่องเป้าหมายหลักในการอนุรักษ์ และจุดประสงค์ของการถ่ายทอดดนตรีไทยให้กับศิษย์ในรั้วครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ว่า

“ในช่วงนั้นทางของครูกำลังจะถูกกลบสูญหายไปนะ เนื่องจากมีหลายสาเหตุ แล้วตอนนั้นจุฬาส่งเรื่องขอตัวไปด้วย ก็เลยตัดสินใจย้ายมาอยู่ที่นี่แล้วก็ตั้งใจว่าจะรักษาทางของครูหลวงบำรุงเอาไว้ ซึ่งเป็นทางของกรมมหรสพทางสุดท้ายที่เหลืออยู่”

(สงบศึก ธรรมวิหาร, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2562)

ตามที่ท่านได้มีความตั้งมั่น และตั้งใจที่จะสืบทอดและอนุรักษ์ดนตรีไทยให้ยังอยู่กับชาติไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางเพลงของครูหลวงบำรุงจิตระเจริญ (รูป สาตนวนิไลย์) ซึ่งเป็นบรมครูผู้ก่อตั้งกรมสรรพตั้งเดิม ในปัจจุบันคือกรมศิลปากร อันเป็นศูนย์กลาง เป็นเสาหลักของดนตรีไทยให้ยังคงอยู่กับชนรุ่นหลังต่อไป ไม่ให้สูญหาย โดยที่ท่านมีความอดทน ใจเย็น ตรงต่อเวลา และมีความรับผิดชอบในหน้าที่การสอนของตนเองอย่างสูง ไม่ให้บกพร่องเลย ทั้งยังสอดแทรกองค์ความรู้ที่เป็นภาคทฤษฎี การชี้แจงให้เห็นถึงรายละเอียดที่ลึกซึ้ง หรือเกร็ดความรู้ที่ถูกต้องทางดนตรีไทยให้กับลูกศิษย์อย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งหวังให้การเรียนการสอนดนตรีไทยมี ประสิทธิภาพสูงสุด โดยเห็นได้จากผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ป่าแกชอบสอน แกรักดนตรี แกสอนมานานแล้ว เราก็เลยอยากให้แกมาสอน ชั้บรณมาส่งแก”
(กนกอร ธรรมวิหาร, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2562)

“ท่านเป็นคนตรงต่อเวลามาก และมีความรับผิดชอบมากในเรื่องการเรียนการสอน ท่านไม่เคยบกพร่องเลย ทั้งเรื่องเวลา และเรื่องหลักสูตรที่ท่านต้องรับผิดชอบ คือเพียบพร้อมหมดทุกอย่างในความเป็นครู ครูสมัยก่อนท่านรักลูกศิษย์ยิ่งง่าท่านก็มีหมด”
(ศศิรัตน์ บรรยายกิจ, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2562)

“แกจะตรงเวลา อยู่เต็มเวลาไม่ไปไหน ให้เวลาเต็มที่ ทั้งในและนอกเวลา ตั้งแต่เช้ายันเย็นแกก็ยังอยู่ เวลาไปงานก็คุมลูกศิษย์ไป”
(ถาวร หวานชะเอม, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2562)

“การสอนของป่า แกจะสอนแบบใจเย็นมาก สอนแล้วมีการสอดแทรกทฤษฎีด้วย ลูกนี้ใช้มือแบบนี้ ทำไม่ถึงใช้มือนี้อะไรแบบนี้ด้วย แกจะอธิบายให้เราฟัง เคยนั่งกินข้าวอยู่ด้วยกันนะ ก็มีหลายคน ป่าก็บอกว่าเดี๋ยวไปสอนก่อน บางคนก็รี้งนะบอกไม่ต้องไปหรอก แต่ป่าแกบอกไม่ได้ ๆ ต้องไปสอน แกก็ไป สักพักนั่งตัวเราเองก็มีเรียนเหมือนกันเราก็ไปเรียน เสร็จแล้วเราก็กลับมาที่เดิมร้านเดิม คนที่นั่งด้วยเขาก็ถามว่าอะไรไปพร้อมกันกลับมาพร้อมกัน ไปเรียนอะไร เราก็บอกนี่ไปเรียนป่าหงบนี้ไป เราเองก็กำลังมองว่าป่าจะไปไหนนะ ถ้าป่าไม่ไปวันนี้เราก็ไม่เรียน สุดท้ายแกไปลุกไปเฉยเลย เราก็เลยต้องไปด้วย แกจะตรงเวลามาก หรือไปงานกันแกก็ต้องมาสอนก่อน”
(ณรงค์ศักดิ์ แยมสุวรรณ, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2562)

“ทั้งที่ร่างกายป่าก็แทบจะไม่ไหวแล้ว แต่ว่าป่าอยากจะเผยแพร่ความรู้ให้ลูกศิษย์ ก็ตั้งใจจะ มาตั้งแต่เช้า บางทีนิสิตมาสายกว่าครูอีก ก็เลยซาบซึ่งป่าตรงนี้ ป่าเป็นผู้ที่ครูให้มาอย่างไรคือ อย่างนั้นเลย จะไม่พยายามเปลี่ยนแปลงทาง คืออย่างทางของครูหลวงบำรุงบางคนอาจจะ ไม่ได้สนใจมาก แต่ป่ายังยืนยันที่จะต่อเพลงทางนี้เพื่อรักษาอัตลักษณ์ของครูไว้ ไม่อย่างนั้นมัน ก็สูญหายไปถ้าหากป่าไม่เป็นผู้ที่รักษาและถ่ายทอดต่อ”
(สถาพร บ้านเกาะ, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2562)

ด้วยความตั้งใจในการ ปฏิบัติบูชา ครูหลวงบำรุงจิตรเจริญ (รูป สาทนวิสัย) ถือเป็นความกตัญญูที่ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร ยึดถือใช้ในการดำรงชีวิตเป็นครูคนตรีไทยจนถึงทุกวันนี้ จึงทำให้มีความรัก ห่วงแหน และต้องการที่จะสืบสานดนตรีไทยต่อไป ผ่านการถ่ายทอดดนตรีไทย โดยดำรงตนเป็นครูที่ดี มีเมตตาในการสอน มีความใจเย็น และปรารถนาที่จะให้ลูกศิษย์ร่ำเรียนวิชา เก็บรักษาและถ่ายทอดดนตรีไทย เมื่อไปเป็นครูคนตรีไทยในอนาคต

4) การให้ความรู้ที่ครบถ้วน

จากการสัมภาษณ์ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร ถึงอัตชีวประวัติและประสบการณ์ในการศึกษาดนตรีไทย ที่ว่า

“ครูรูปท่านมาคล่อมหลัง จับมือตีให้เลย ท่านใช้หลักความเมตตา ครูเมตตาศิษย์ ประมาณว่า เจ้าจะต้องเก่ง เจ้าจะต้องดี ท่านคงคิดในใจนะ แล้วท่านก็ให้เราหมดทุกอย่างไปถึงเพลงชั้นสูง ท่านก็เมตตาเรามากนะ เพลงเรื่องนี้ได้จากครูรูปมาเยอะ ท่านต่อให้เยอะ ส่วนพวกเพลงหน้าพาทย์นี่ก็ได้จากครูสอน มีได้ต่อเดียวระนาดกรวากับขุ่นบรรจงท่อมเลิศ เรียนเพลงมอญกับครูประสิทธิ์ ครูบางด้วย”

(สงบศึก ธรรมวิหาร, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2562)

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงทำให้ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร ได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลในวงการดนตรีไทยว่าเป็นผู้ที่มั่งคั่งความรู้ถึงพร้อมทางด้านดนตรีไทยเป็นอย่างมาก และยังได้รับการขนานนามจากเหล่าบรรดาลูกศิษย์ว่าเป็น “ตู้พจนานุกรมดนตรีเคลื่อนที่” อันเนื่องมาจากว่า ท่านสามารถสอนหรือถ่ายทอดดนตรีไทยได้ในทุกที่ ทุกเวลา หากลูกศิษย์ต้องการสอบถาม หรือต่อเพลงในช่วงเวลาใด ท่านจะให้ความรู้ได้เลยในทันที และจะไม่ปิดป้องหรือปิดบังอำพรางในการจะถ่ายทอดความรู้ทางดนตรีไทยหากศิษย์นั้นมีความต้องการและตั้งใจจริงในการเรียน เห็นได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

“แกมอบวิชา ให้ความเอ็นดู ใจดีกับลูกศิษย์ทุกคน ใครจะขออะไรเขาก็ให้ ไม่มีดุเลย ไม่หวังวิชา เวลาที่มีคำถามอะไรสงสัยในเรื่องดนตรีป่าสามารถตอบได้หมด เขาเรียกกันว่าเป็นคลังความรู้ทางดนตรีไทย เพลงได้หมดเลย”

(ถาวร หวานชะเอม, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2562)

“ป่าก็จะมีคาแรกเตอร์ของเขานะ อย่างเวลาที่เรารับเข้าไปว่าป่าขอต่อเพลงนี้หน่อย จะไม่มีการคิดนานนะ จะตีเดี๋ยวนั้นเลย ที ๆ เขาเลยตั้งฉายาให้ป่าว่าตู้พจนานุกรมเคลื่อนที่ แบบนี้คือถ้าไปถามป่าที่ป่าไม่ต่อก็จะนอยปากได้ทันที ไม่มีลังเลเวลาลูกศิษย์ไปขอ”

(ลัดดา จักษา, สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2562)

“แกเมตตาทุกคนนะ ไม่เคยดู งามก็ตอบให้หมด อย่างผู้ใหญ่บางคนเวลาเราถามนอกเรื่อง บางทีเขาก็มีอาการเหนื่อย แต่ป่าจะไม่เป็นใจ อยากรู้ก็ตอบให้ ไม่รู้ลึกลับว่าต่างกันเลยเวลาที่แกเมตตานิสิตดนตรีไทยกับดนตรีสากลแล้วก็ไม่หวง ไม่กัก ไม่มีดูถูก คือปกติเราจะเจอครูบางคน ที่แบบถ้าตีไม่ได้ก็จะ บ่นว่าทำไมไม่ได้ มีแสดงสีหน้าอาการ แต่กับป่าคือไม่ได้ก็ข้อมไป ใจเย็น เขาจะเมตตา ตามศักยภาพ”

(ดวงกมล บางขวด, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2562)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร จะสังเกตเห็นถึงความเหมาะสมของวิชาความรู้ที่มีความพอเหมาะพอดีกับผู้เรียน สืบเนื่องจากการวิเคราะห์กำลังความสามารถ ความถนัดของผู้เรียนแต่ที่ไม่เหมือนกัน จึงเลือกจะถ่ายทอดดนตรีไทยในส่วนของบทเพลงในแต่ละประเภทให้ลูกศิษย์แต่ละคนแตกต่างกันออกไป โดยคำนึงถึงการนำไปใช้ประโยชน์ต่อยอดองค์ความรู้ทางดนตรีที่พอเหมาะพอควร จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“สิ่งที่ได้จากป่าก็คือพวกลูกสามเสียงสี่พยางค์ พวกการแบ่งมือ อันนี้เป็นตัวที่ที่เอาไปทำ เป็นเล่มแบบฝึก แล้วก็เอาไปใช้ไม่ว่าจะที่ไหนก็ตาม ทุกวันนี้ก็ยังนึกถึงป่าเลยว่านี่คือสิ่งที่ เป็นพื้นฐานที่ป่าให้ เราไปต่อให้เด็ก ถ้าเขาแบ่งมือได้นะ ไม่ต้องอะไรเลยมันต่อเพลงไหนได้หมด สิ่งนี้คือคิดว่าอาจารย์บางท่านไม่ได้เน้น แต่ตัวป่านี้เน้นมากในการเรียนการสอน”

(ลัดดา จักษา, สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2562)

“ป่าจะมองออกว่าฝีมือหรือทักษะของแต่ละคนไม่เท่ากัน ฉะนั้นป่าก็ให้เพลงที่ต่างกัน ป่าก็ หากวิธีให้ลูกศิษย์ได้ทำในแบบที่ตนเองถนัดแล้วทำออกมาได้ดี เป็นจุดที่ป่าเอามาแก้ปัญหาในการเรียนการสอนของนิสิต ไม่ทำให้เด็กด้อยลงไป ป่าคงจะมองว่าเพลงนั้นถ้าหากเขาต่อไปแล้ว เขาตีเหมือนกันมันอาจจะตีไม่เหมาะ ป่าคงอาจจะมองเห็นแววกก็ได้ว่า คน ๆ หนึ่ง จริง ๆ ก็สามารที่จะไปทำอะไรต่อได้เยอะ ถึงแม้ว่าอาจจะไม่ใช่คนเก่ง แต่ต้องมีอะไรดี ๆ ในตัวเอง”

(ชัชวาลส์ วทสจติ, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2562)

อาจด้วยประสบการณ์ชีวิตและการได้ศึกษาดนตรีไทยที่ได้รับการสั่งสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานตั้งแต่เยาว์วัย ทำให้ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร เป็นครูผู้ที่มีความรู้มาก ชำนาญและแตกฉานจนถึงขั้นสามารถที่จะใช้งานได้ตลอดเวลา มีความพร้อมในการจะสอนหรือถ่ายทอดดนตรีอยู่เสมอ และยังสอนโดยเพิ่มกำลังความสามารถของตนเองตลอดทุกช่วงเวลา ทั้งในและนอกห้องเรียนหากลูกศิษย์มีความต้องการ อีกทั้งตัวลูกศิษย์ก็ได้รับองค์ความรู้อย่างเต็มความสามารถและเหมาะสมกับตนเองเช่นเดียวกัน

5) การให้ประสบการณ์ตรง

ตลอดระยะเวลาในการสอนและถ่ายทอดองค์ความรู้ดนตรีไทย ของผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร นอกเหนือจากการปฏิบัติหน้าที่ในการสอนและถ่ายทอดองค์ความรู้ดนตรีไทยให้กับเหล่าบรรดาลูกศิษย์อย่างเต็มที่ ท่านยังให้การช่วยเหลือหากลูกศิษย์ หรือแม้กระทั่งลูกศิษย์จะจบการศึกษาไปแล้วก็ตาม อีกทั้งยังเป็นผู้มอบโอกาสและประสบการณ์ทางดนตรีที่ดีให้แก่ศิษย์ทั้งในและนอกเวลาสอน โดยมีแนวความคิดจากประสบการณ์การเรียนดนตรีไทยของตนเอง ที่ว่า

“ครูประสิทธิ์ท่านมีแนวความคิดอยากให้ประสบการณ์พาไปงานพาคูรุษไปตีฆ้องวงใหญ่ให้หลวงประดิษฐไพเราะพาไปตีประชาชนต่างจังหวัด ตอนหลังมาพาไปต่างประเทศเลย สงบศึกตีฆ้อง ท่านชอบพาไปแสดง เป็นธรรมชาติอยู่แล้วว่าถ้าได้ออกงาน มีประสบการณ์แล้วจะเก่ง”
(สงบศึก ธรรมวิหาร, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2562)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร ได้รับเรียนเชิญจากลูกศิษย์ให้เป็นวิทยากร หรือที่ปรึกษาหลักสูตรตามสถาบันการศึกษาหลายแห่ง โดยมีได้ยึดติดถึงคำตอบในการว่าจ้างแต่อย่างใด แต่ท่านให้ความปรารถนาดีและความรักที่มีให้กับศิษย์ตามกำลังความสามารถที่ท่านพอจะทำได้อย่างเต็มเปี่ยม จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“พี่ก็มีโครงการอยากให้ไปสอนนะ จะให้คำตอบปากก็ไม่เอา ป้าไม่ไหวและไม่อยากจะให้เกินกำลังตัวเอง สำหรับพี่ป้าเมตตามากในทุก ๆ เรื่อง โดยเฉพาะเรื่องการถ่ายทอดด้านดนตรี หลังจากตอนที่เรารจบมาแล้วก็ให้ความช่วยเหลือตลอด ไปเป็นวิทยากร แล้วยังกับครอบครัวคือลูกชายกับลูกสาวที่เข้าไปต่อเพลง ป้าก็รับเป็นศิษย์บอกว่ามีอะไรก็มาหาได้ มีอะไรก็ให้มาถามได้ตลอด”
(ลัดดา จักษา, สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2562)

“หลักสูตรโรงเรียนที่ครูทำตอนนี้ มีชื่อป้าเป็นที่ปรึกษาหลักสูตรด้วย ไปปรึกษาป้า ป้าก็ช่วยปรับ ให้คำปรึกษา อาจจะเป็นเพราะประสบการณ์ของแกที่เป็นผู้ฟังมามาก และการปฏิบัติตัวของแกพอความรู้ที่อยู่ในตัวแก เวลาเราอยากรู้อะไร แกก็จะช่วยตอบเราได้”
(ณรงค์ศักดิ์ แยมสุวรรณ, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2562)

ไม่เพียงแต่การให้ความช่วยเหลือจากคำขอของลูกศิษย์เพียงเท่านั้น ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร ยังเป็นผู้หยิบยื่นโอกาสอันดีให้กับลูกศิษย์ โดยมีความไว้วางใจให้สอนตามสถานที่ต่าง ๆ การพาลูกศิษย์ไปอัดเทปตามสถานีวิทยุ ซึ่งนอกเหนือจากการเป็นรายได้พิเศษเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้กับลูกศิษย์แล้ว ยังเป็นการเปิดประสบการณ์ทางดนตรีที่ดีของลูกศิษย์ ให้เกิดการเรียนรู้ในการดำรงชีวิตเป็นนักดนตรี หรือครูดนตรีมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังให้โอกาสเสมอ ๆ กับลูกศิษย์ สำหรับการได้มีโอกาสเรียนดนตรีไทยหรือแก้ไขปรับปรุงตนเองในยามที่เกิดความผิดพลาดทั้งในช่วงระหว่างการเรียนการสอน การสอบ เป็นต้น เห็นได้ชัดจากสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

“ความเมตตานี้ก็เห็นที่เขาแสดงกับตัว ตอนไปอัศวินศึกษาด้วยกัน ที่พอไปถึงแล้วก็บอกตัวทำอย่างนั้นอย่างนี้ คอยบอกตลอด คือคล้ายกับว่าเผยแพร่ ให้โอกาส ไม่ใช่แค่เอาแต่ที่นาฏศิลป์ไปตัวอย่างเดียว ได้ถ่ายทอดให้แล้วก็เอาลูกศิษย์มาทำงานด้วย”

(ทัศนีย์ ขุนทอง, สัมภาษณ์, 8 มีนาคม 2562)

“ตอนนั้นจบใหม่ ๆ แกให้เราสอนแทนแก ที่วิทยาลัยพยาบาลกิจการรณ ปกติแกจะสอนอยู่ แล้วแกมาบอกว่าต้องตาไปสอนแทนป่าหน่อย ตอนนั้นเราก็เป็นนิสิตใหม่เพิ่งจบ การที่ไปในนามป่าคือเป็นอะไรที่เราภูมิใจ เหมือนป่าให้โอกาสเลือกเรา”

(ณรงค์ศักดิ์ ยิ้มสุวรรณ, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2562)

“วันที่พี่จะเข้าไปบอกป่าว่าเรียนเอกดนตรีศึกษา ไม่ได้เลือกเอกการสอนดนตรีไทย ป่าก็บอกว่าไม่เป็นไรยังมาเรียนได้เหมือนเดิม แล้วก็เรียกเข้ามาบอกว่ายังมาต่อเพลงให้เหมือนเดิม หรือจะมาต่อเพลงเดี่ยวก็ได้เหมือนเดิม ไม่ต้องเรียนเอกนี้ป่าก็ต่อให้ ประทับใจป่ามากตรงนี้มีเมตตาต่อก่อนข้างสูงจริง ๆ”

(ฐิติมา กฤษสุวรรณ, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2562)

เป็นที่ประจักษ์ได้ว่า นอกจากการที่จะเป็นครูผู้ที่ไม่เพียงแต่มอบองค์ความรู้ ให้ศิษย์อย่างเต็มเปี่ยมแล้ว ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร ยังมีเมตตาในการช่วยเหลือลูกศิษย์ในทุก ๆ ช่องทาง เพื่อแผ่ไปยังลูกของลูกศิษย์หรือบุคคลรอบข้างที่ต้องการความช่วยเหลือก็ปรากฏชัดเจน และยังหยิบยื่นประสบการณ์ และโอกาสอันดีให้กับลูกศิษย์อยู่เสมอ โดยปรารถนาเพื่อเป็นกำลังใจ แก่ปัญหา ชี้แนะแนวทางที่เหมาะสมที่ควรและเพื่อเป็นการให้โอกาสในการพัฒนาตนเองแก่ศิษย์ โดยไม่ได้หวังเป็นสินจ้าง หรือสิ่งใดเป็นการตอบแทนจากลูกศิษย์นั้นจึงทำให้เหล่าบรรดาลูกศิษย์ทั้งหลาย ชาบซึ่งถึงคุณงามความดีและความมีเมตตาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร ได้อย่างไม่เคยลืม

จากข้อมูลที่ได้อธิบายมาในข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความเป็นครูคนไทยที่ดี ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร ในการใช้หลักความเมตตาในการสอน ผ่านการแสดงออกครบองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน อันได้แก่ ด้านความคิด ด้านคำพูด และด้านการกระทำ ซึ่งทำให้บุคคลรอบข้างและลูกศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ ได้รู้สึก และสัมผัสได้เป็นเชิงประจักษ์มาโดยตลอด โดยจะขอนำเสนอเป็นกรอบมโนทัศน์เรื่อง การใช้หลักความเมตตาในการสอนดนตรีไทย ของผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบมโนทัศน์เรื่อง การใช้หลักความเมตตาในการสอนดนตรีไทย
ของผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร

อภิปรายผล

1. การใช้หลักความเมตตาในการสอนดนตรีไทย ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร เป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การนำเป็นต้นแบบครูดนตรีไทยที่ดี และเหมาะสมกับบริบทการเรียนการสอนดนตรีของไทย แต่มีใช้เพียงแค่ว่าจะสามารถปรับใช้ได้กับเฉพาะแค่ประเทศไทยเท่านั้น จากการได้ทำการศึกษาวิจัย จึงได้ให้ค้นพบได้ว่าหลักความเมตตาที่ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร ใช้นั้นมีความสอดคล้อง และคล้ายคลึง กับทฤษฎีทางจิตวิทยา เกี่ยวกับการใช้จิตวิทยาเชิงบวก ที่ชื่อว่าการพัฒนาความสุขและสุขภาพ หรือที่มีอีกชื่อว่า PERMA ของเซลิเกแมน (Seligman, 2011) โดยที่ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร ได้ปฏิบัติตนแสดงให้เห็นครบทั้ง 5 องค์ประกอบของทฤษฎีนี้อันแสดงให้เห็นว่า ท่านให้ความสำคัญกับประสบการณ์ การให้ความดูแลเอาใจใส่ เพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดี โดยยึดหลักความเมตตา (Gearhart, 2016) คือ 1) สภาวะของอารมณ์ที่ดี (Positive Emotion) เป็นที่กล่าวขานและเห็นพ้องต้องกันจากทุกกลุ่มบุคคลแล้วว่า ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร นั้นมีบุคลิก และปฏิสัมพันธ์อันดีตลอดเวลา ทำให้บรรยากาศในการเรียนนั้นเต็มไปด้วยความสุข 2) สติรู้ตื่นตื่นไหลในกิจกรรม (Engagement) ผู้ที่ได้ใกล้ชิด โดยเฉพาะลูกศิษย์จะรับรู้ได้ถึงบรรยากาศในการเรียนที่ดี มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาดนตรีไทย และมีความสุขทั้งและนอกเวลาเรียน มีความกระตือรือร้นที่จะมาเรียนในรายวิชานี้ 3) ความสัมพันธ์ที่ดี (Relationships) ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร เป็นที่นิยามได้ว่า “สงบศึก”

สมกับนามของตนอย่างถ่องแท้ นอกจากนี้จะไม่เคยแสดงออกซึ่งความก้าวร้าวกับบุคคลอื่นให้เห็นแล้ว ยังเป็นผู้ที่มีความนิ่ง เป็นผู้ฟังที่ดี และเป็นเสมือนเสาหลัก หรือผู้ใหญ่ที่พร้อมจะคอยช่วยแก้ไขปัญหามิทางที่ดีขึ้นได้ 4) การรู้สึกถึงความหมาย (Meaning) โดยการที่ท่านให้ความรัก ความใส่ใจ และความเมตตาไปกับลูกศิษย์ทุก ๆ คน ไม่ทอดทิ้ง ทั้งยังมีความเข้าใจในความแตกต่างกันของผู้เรียน และสนับสนุนให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพตามความถนัดของตนเอง ทำให้ผู้เรียนรู้สึกดีและมีแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิต 5) การบรรลุถึงเป้าหมาย (Accomplishments) ซึ่งไม่เพียงแต่จะสามารถผลิตบัณฑิตครูดนตรีไทย ที่มีทั้งความสามารถและเป็นคนที่ดีมีคุณลักษณะนิสัยที่ดีแล้ว ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร ยังบรรลุผลสูงสุดในการได้รักษาและสืบทอดดนตรีไทย อันเป็นมรดก เป็นศิลปวัฒนธรรมที่บ่งบอกความเป็นชาติไทยให้ยังคงอยู่ และมีแบบแผนในการอนุรักษ์อย่างถูกต้อง สง่างามด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำเอกลักษณ์ความเป็นครูดนตรีไทยด้านการใช้หลักความเมตตาในการสอนและการอบรมบ่มนิสัย ของผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร มาศึกษาหรือนำเป็นต้นแบบสำหรับผู้ที่จะเป็นครูดนตรีไทย โดยสามารถเลือกหรือปรับใช้ให้เหมาะสมกับบุคคลและบริบท
2. จากผลการวิจัย ควรมีการนำหลักความเมตตาไปใช้ในการส่งเสริม หรือกำหนดแนวทางในการสอน เพื่อพัฒนาให้การเรียนการสอนในทุกสาขาวิชามีความสมบูรณ์พร้อม และมีประสิทธิภาพในการผลิตคนมากยิ่งขึ้น

References

- Amartayakul, P. (1986). "Dontriwichak" ["Music Appreciation"]. 2nd ed. Bangkok: Bangkok: Faculty of Medicine, Mahidol University.
- Bangchudad, D. (2019). Interview, 11 April.
- Ban-Koh, S. (2019). Interview, 28 February.
- Banyaikij, S. (2019). Interview, 2 March.
- Buddhadasabhikkhu. (1991). "khambanyaī lak phut tham" ["Description of the Principles of Buddhism"]. 2nd ed. Bangkok: Sukkhabajai Group.
- Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives, Handbook: The cognitive Domain*. New York: NY: David McKay Co Inc.
- Chaksa, L. (2019). Interview, 10 March.
- Chantawanich, S. (2018). "withīkān wīchāi chōēng khunnaphāp" ["Qualitative research methods"]. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Chittajirachan, C. (2014). "čhāriyasāt : pratyā čhāriya samrap phū prakōp wi cham chīp thāngkān suksa" ["Ethics: Moral Philosophy For Professional Educator"]. Bangkok:Chulalongkorn University Press.
- Gearhart, C. A. (2016). *Mental health professionals' lived experiences of metta (loving-kindness) meditation*. Dissertation. California State University, Long Beach.
- His Majesty King Bhumibol Adulyadej. (1981). The Royal Guidance, 7 June.
- Khunthong, T. (2019). Interview, 8 March.
- Kritsuwan, T. (2019). Interview, 13 February.
- Nontanaruksa, S. (2019). Interview, 12 March.
- Phothisita, C. (2007). "sāt læ sin hāēng kānwīchāi chōēng khunnaphāp" ["Science and Art of Qualitative Research"]. Bangkok: Amarin Printing and Publishing PCL.
- Purananon, D. (2008). "phon khōng kān pruksā chōēng čhittawitthayā nāō phut bāep klum tō kān phōēmphūn santi phāwa dōi mī mettā pentūa prāē sū" ["The Effect of Group Buddhist Counseling on The Enhancement of Place: The Mediating Effect of Metta"]. Bangkok: Faculty of Psychology, Chulalongkorn University.
- Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. New York: Atria Books.
- Sattayatham, P. (2001). "khunnatham khōng khru" ["Moral of Teachers"]. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Suphaphat, N. (2019). Interview, 2 May.

Thamavihan, K. (2019). Interview, 13 March.

Thamviharn, S. (2019). Interview, 13 March.

Thamviharn, S. (2019). Interview, 27 March.

Thamviharn, S. (2019). Interview, 10 April.

Thamviharn, S. (2019). Interview, 24 April.

Udomvichaiwat, S. (2019). Interview, 12 March.

Wancha-aim, T. (2019). Interview, 2 March.

Woksudjit, C. (2019). Interview, 3 March.

Worathommo, W. (1982). “khambanyaī rūāng khrū kap sīnlatham” [“Description of Moral of Teachers”]. 3rd ed. Bangkok: Somchay Press.

Yamsuwan, N. (2019). Interview, 7 March.

This research was funded by the Ratchadapisek Sompoch Endowment Fund (2018), Chulalongkorn University for Innovation in Arts and Culture (761008-03AC)